

Göteborgs Kulturkalas
Gothenburg Culture Festival

Engångsfria Evenemang

Så här gjorde vi

Med stöd från:

Göteborgs
Stad

NATUR
VÅRDS
VERKET

AVFALL SVERIGE

Varför Engångsfria Evenemang?

Naturen får betala dyrt för människans användning av engångsförpackningar. Enligt en rapport kommer det finnas mer plast än fisk i haven år 2050, om vi inte ändrar våra konsumtionsmönster. Detta har lett till att EU beslutat om att förbjuda ett stort antal engångsprodukter i plast från och med 2021, bland annat engångsbestick, engångstallrikar och sugrör.

Vi vill redan nu skapa ett samhälle utan engångsprodukter. Men för att nå en hållbar förändring i städer krävs en storskalig beteendeförändring samt nya idéer och koncept som fungerar både i vardagen och på evenemang. Med Göteborgs Kulturkalas som utgångspunkt provar vi nu modeller som ska hjälpa oss att tillsammans minska nedskräpningen samt öka medvetenheten om olika materials påverkan på naturen.

Kulturkalaset som plattform för experiment

Engångsfria Evenemang är ett projekt med målet att göra Göteborgs Kulturkalas engångsfritt samt testa idéer som kan spridas till andra evenemang i landet. Göteborgs Kulturkalas har som uppdrag att bjuda göteborgarna och stadens gäster på ett årligt kalas som ska bidra till ett varmare, mänskligare och roligare samhälle. Vi tror att stadnära evenemang kan vara ett startskott för det samhälle vi vill ha året runt – både före, under och efter evenemangen. Evenemangets kraft ska ge uppmärksamhet åt och stärka vårt rika kulturutbud och på

så sätt bidra till att Göteborg upplevs som en mer attraktiv stad att bo och leva i men även att besöka. I detta sammanhang har Engångsfria Evenemang vuxit fram som ett praktiskt exempel på hur man kan genomföra hållbara evenemang, men också som ett inspirerande startskott för det engångsfria samhälle som vi behöver eftersträva.

Vill din stad, ditt evenemang eller ditt företag hänga på? Kolla in nästa sida, där du ser vår checklista för Engångsfria Evenemang. Nu kör vi.

✓ Kulturkalaset's checklista för att skapa ett Engångsfritt Evenemang

- Inför 10 procent rabatt på mat i flergångslåda alternativt 10 procent avgift på mat i engångslåda. Det ska stå i avtalen som alla försäljare skriver under inför festivalen.
- Inför 10 procent rabatt på dryck i medhavd mugg.
- Fundera på en disklösning, hyr t.ex. in en diskcontainer eller se över möjligheten att använda er stads skolmatsalar.
- Hyr in flergångsglas i plast och byt ut alla engångsglas (vi har hyrt av ett företag i Danmark). Fundera på om ni kan sätta pant på glaset (kontant eller digitalt).
- Förbjud alla engångsartiklar i plast, aluminiumfolie och portionsförpackningar för t.ex. mjölk, socker, salt (i avtal med försäljarna).
- Förbjud reklam och annonsering i form av flygblad eller engångs-give-aways.
- Avtala med försäljarna om att de ska undvika användningen av engångsmaterial.
- Vägled försäljarna i hur de kan byta ut onödigt engångsmaterial mot hållbara flergångsalternativ (exempel: ta bort sugrör, plastpåsar, engångsmuggar, lock och engångsglas till drycker).
- Återanvänd i möjligaste mån material vid uppbyggnaden av försäljningsstånd.
- Byt ut engångsbuntband i plast till återanvändbara buntband.
- Samarbeta med en ideell secondhand-organisation och beställ/hyr in porslin (t.ex. tallrikar, bestick, muggar och glas) och byt ut engångsmaterialet mot det.
- Samarbeta med en ideell secondhand-organisation och beställ secondhandkläder till personalen.
- Bjud på hållbart fika vid möten och workshops – lägg till standardformuleringen "veganskt och engångsfritt" vid beställningen.

Framtiden – vad händer nu?

- Våren 2020 beslutade Göteborgs Stad att stadens förvaltningar ska minska sina engångsförpackningar med 50 procent till 2022. Detta gäller alla verksamheter och innebär att inköp till såväl skolor och äldreboenden som inomhus- och utomhusevenemang måste ses över och förändras i en mer hållbar riktning.
- I samband med Göteborgs 400-årsjubileum, 2021, är målet att Göteborgs Kulturkalas ska vara en helt engångsfri stadsfestival, med minskad nedskräpning och nya beteenden som följd. För att klara detta behöver vi bland annat fortsätta de satsningar som har startat, utöka pantsystemet och börja sälja varma drycker i flergångsmuggar.
- Våren 2020 lanserades det spännande projektet "Engångsfritt i city" i Göteborg. Målet är att göra Göteborgs city fritt från engångsförpackningar. Stadsborna uppmanas att ta med en flergångslåda när de handlar lunch på stan för att minska skräpet och bidra till ett engångsfritt Göteborg. Läs mer om initiativet här: goteborg.com/engangsfritt/

Kontakta oss

Filip Eklund
Miljöansvarig och producent på Göteborg & Co för Göteborgs Kulturkalas
filip eklund@goteborg.com

Anna Lindvall
Projektsamordnare "Engångsfria Evenemang" på Göteborg & Co för Göteborgs Kulturkalas
anna.lindvall@goteborg.com

Kulturkalaset satsningar

Forskning visar på att festivaler och evenemang fungerar bra som naturliga testområden för att främja positiv beteendeförändring. Under första året av projektet (2018) testade vi tre metoder för att styra mot en engångsfri festival och året därpå utökades satsningarna. Här listas de olika experiment som tillsammans bidrar till att göra Kulturkalaset engångsfritt:

Så här ser våra flergångstallriker ut för pantsystemet 2020.

1. Pantsystemet

Förtestet 2019

Pantsystemet startade i liten skala 2019 och hölls av en extern aktör (*Light My Fire*). Besökarna kunde köpa en matlåda av hög kvalitet för 150 kr. Besökarna kunde sedan välja om de ville behålla sin låda eller panta den och få tillbaka hela summan. Systemet användes av runt 500 personer, där 85 % valde att behålla matlådan.

2020 och framåt – storskaligt kontantfritt pantsystem

Efter förtestet beslutade vi att utveckla ett långsiktigt hållbart och kontantfritt pantsystem med målet att göra hela Göteborgs Kulturkalas nästintill engångsfritt. Till detta hyr vi in ett stort antal flergångstallriker i bioplast som försetts med pant för besökarna. De används, diskas, används igen och lämnas tillbaka till leverantören *Light My Fire* efter festivalen.

Så här funkar det: Festivalbesökarna beställer sin mat som vanligt och får den serverad på en flergångstallrik med ett flergångsbestick (en spork). De betalar för maten samt 30 kr totalt i pant för

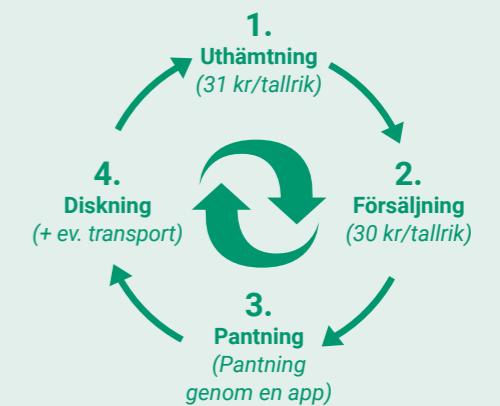

tallriken och sporken. När de är klara lämnar de in tallriken och sporken på en av pantstationerna på matområdet, använder appen *PantaPå* för att scanna en qr-kod och får sedan pantpengarna insatta på sitt konto.

Matförsäljarna hämtar dagligen panttallriker och bestick i en uthämningsstation. De betalar 30 kr samt 1 kr i omkostnadsavgift per tallrik och "säljer" sedan tallriken för 30 kr till besökarna. I de matstånd som använder pantsystemet finns inget engångsmaterial – besökarna kan alltså inte välja, utan all mat serveras på panttallriker. Det bidrar till göra systemet tydligt och enkelt.

Vi räknar med att ungefär en tredjedel av all mat på Kulturkalaset kommer att serveras på panttallriker. Det motsvarar ungefär 30 000–40 000 portioner. För detta hyr vi in cirka 12 000 tallriker som diskas och används flera gånger innan de lämnas tillbaka till hyrföretaget. För att lösa logistiken kommer två eller tre pantstationer byggas upp på matområdet där besökarna kan lämna tillbaka tallriker och bestick. En av dem kommer vara större än de andra och bestå av tre enheter: en pantstation, ett uthämningsställe för matförsäljarna och en diskvagn där panttallrikarna rengörs och sorteras.

Vårt koncept: Så här går det till!

Vi samarbetar med *Light My Fire* och *PantaPå* för att driva pantsystemet. *Light My Fire*'s intäkter är hyran av tallriker och sporkar från oss som arrangör, omkostnadsavgiften på 1 kr/tallrik från matförsäljarna, samt eventuell omkostningsvinst om besökare väljer att behålla tallriken/sporken. *PantaPå* sköter utbetalning av pantavgiften. Deras intäkter är en uppstartsavgift från oss som arrangör samt en mindre transaktionsavgift per panttransaktion från *Light My Fire*.

2. Diskcontainrar

För att rengöringen av porslinet, besticken, glaset och muggarna ska fungera smidigt behövs en effektiv disklösning och ett genomtänkt koncept kring logistiken. Vi har testat hyra in en liten och en stor diskcontainer av ett svenskt företag och placerat dem på de två matområden där flergångsmaterial använts. Det har fungerat bra. Inför tredje omgången av Engångsfria Evenemang gjordes en utvärdering av alternativa disklösningar och trots att en del intressanta idéer kom upp bedömde vi att inhyrda diskcontainrar är det smidigaste sättet att lösa disken på just vår festival.

Alternativ på disklösningar

- **Hyra en diskcontainer:** Smidigt och hållbart om transporten inte är alltför lång, men kan bli kostsamt i längden. Hyra och transportkostnad återkommer för varje festival.
- **Låna skolmatsalarna:** Inför evenemanget avtalas med en/två centrala skolmatsalar att deras diskmaskiner kan användas (och ev. också porslin) under evenemanget. Ren och smutsig disk kan t.ex. transporteras med hjälp av lådcyklar.
- **Köpa in en mobil diskvagn:** Staden köper in en diskcontainer som kan hyras ut till arrangemang av staden, stadsdelsförvaltningar, ideella föreningar m.m.
- **Vad som saknas i Sverige:** En aktör som erbjuder en komplett disk- och logistiklösning för evenemang och festivaler där flergångsmaterial hämtas, diskas och levereras till matförsäljarna igen.

3. Porslin

Första året av Engångsfria Evenemang (2018) bytte vi ut en del engångsmaterial mot secondhand-porslin hos några av matförsäljarna. Året därpå utökades denna satsning ytterligare, då den ideella organisa-

tionen *Björkåfrihet* (f.d. *Emmaus Björkå*) hyrde ut stora mängder porslin till oss under festivalen. Porslinet räckte till omkring 1200 besökare åt gången. På Basargatan kunde besökare låna porslin och använda hos alla försäljare. Det fungerade väldigt bra men nyttjades inte så mycket som det hade kunnat göras.

I Bältesspännarparken 2019 fungerade det klart bättre. Festivalens personal distribuerade secondhand-porslin till försäljarna som serverade sin mat på det. Bland annat kunde 2 500 engångsfria langos serveras på porslin. I den engångsfria zonen fanns inga alternativ till porslinet vilket gjorde tillgången till rent porslin mycket viktig. Och om distributionen släpade efter hade försäljarna svårt att sälja vilket man till varje pris måste undvika.

Utmaning: Svårserverat!

Churros, kebabrullar, glass och popcorn är några av de produkter som är svårt att hitta engångsfria secondhand-alternativ till. Kreativiteten flödade och i flera fall kunde vi lösa det. Exempelvis kunde kebabserveras i hamburgerficka med vanlig gaffel. När porslin fanns tillgängligt och diskningen fungerade som den skulle kunde mängder av engångsfria portioner serveras. Och besökarna? De verkade se det som ett ordentligt lyft från träbestick och papptallrikar.

5. Flergångsglas

Sedan 2018 har vi på festivalens dryckesserveringar ersatt alla engångsglas med flergångsglas i hårdplast. Vi hyr in glaset av en aktör som i efterhand rengör glaset för att sedan hyra ut dem till andra evenemang. Under festivalen diskade vi glaset och återanvände dem, precis som på inomhusbarer. År 2019 säkerställde vi att en av två krögare bara använde glaset och inte serverade på flaska. Det ledde till en drastisk minskning av avfall i kombination med ökad användning av flergångsglas. Uppemot 14 000 engångsfria drycker serverades. Eftersom denna satsning var enkel och effektiv kommer vi fortsätta med den.

För att undvika att flergångsglasen hamnar i återvinningen behöver vi tydligt kommunicera till besökarna att vi bytt till flergångsglas som ska lämnas tillbaka. Det är även viktigt att styra mot mer fatöl för att minska avfallet. Vi har även funderingar på att införa ett pantsystem vilket vi tror är rätt väg, men vi har inte hunnit utveckla något som fungerar. Det är vanligt i bland annat Tyskland men här försvåras processen av att ingen bär mynt.

4. Tio procent rabatt med egen matlåda eller flergångsmugg

En enkel och effektiv åtgärd är att uppmuntra besökare att använda flergångslådor och muggar. Detta görs på Kulturkalaset genom en rad kommunikationssatsningar. Det är avgörande att skriva in denna rabatt i avtalen som görs mellan matförsäljarna och festivalen. Därför finns det en ekonomisk fördel för besökaren – mat i engångsmaterial blir helt enkelt dyrare. Satsningen som redan första året var väldigt lyckad växte ytterligare under 2019, och antalet besökare som tog del av erbjudandet dubblerades till ungefär 2 500 personer. Utvärderingen visade även att besökarna var väldigt positiva till initiativet.

6. Second-handkläder till personal

Produktionen av textilier är resurs- och arbetsintensiv och bidrar till stora växthusgasutsläpp. Då det finns en risk att personalkläder under festivaler och sportarrangemang blir "engångskläder" använde vi år 2019 i arbetskläder som var secondhand. Genom ett samarbete med *Björkåfrihet* försågs Kulturkalaset med sammanlagt 340 t-shirts och jeansjackor med tryck. Personalen på *Björkåfrihet* gick igenom ungefär 120 000 kg kläder i jakten på personalkläderna. Enkelt räknat gav detta en besparing på 760 000 liter vatten som motsvarande nyproduktion hade krävt.

Göteborgs Kulturkalas utsågs till vinnare i kategorin Årets Återanvändare vid Återvinningsgalan 2020 tack vare arbetet med festivalen 2019.

Genom samarbeten blir vi bättre

Samarbeten mellan olika aktörer, exempelvis städer, kulturevenemang, restauranger och caféer skapar ett starkare driv i förändringsarbetet och är en viktig källa för utbyte av kunskap. I februari 2020 arrangerade vi en workshop på temat Engångsfria Evenemang med cirka 90 deltagare från hela landet. Deltagarna var yrkesverksamma inom evenemangs- och festivalsektorn, kommunal verksamhet samt inom café och restaurang. Dessutom deltog ett antal forskare och studenter samt företag som arbetar med cirkulära affärsmodeller eller som digitala "möjliggörare" och systemutvecklare för mer cirkulära flöden som ersätter engångsmaterial (t.ex. *Loop-It & PantaPå*). Fokus var att lyfta avfallsförebyggande initiativ med syfte att belysa frågan "hur kan ni göra detta själva?". Vi valde att samla flera likartade projekt vid ett och samma evenemang för att kunna skala upp och bjuda in flera deltagare. Utöver vårt nya pantsystem på Göteborgs Kulturkalas presenterades "Engångsfritt i city" (Göteborgs Stad) och IVL:s forskningsprojekt "Retursystem för take-away-förpackningar".

Vi möter alla liknande utmaningar som kan lösas på liknande sätt och just därför är den här typen av samverkan viktig. Nya samarbeten mellan festivaler, städer och företag bidrar till konkreta idéer vilket ger ringar på vattnet och skapar intresse för frågan.

Hur bjuder man på hållbart fika på möten och workshops? Jo, ta bort allt engångsmaterial och använd vanligt porslin. Servera till exempel kaffe, te och veganska kokosbollar som vi gjorde.

Tips och insikter längs vägen

- Fortsätt med samma satsningar flera gånger i rad – det är viktigt med kontinuitet både för försäljare och besökare när det gäller acceptansen av förändringarna och effekten av dem.
- Enkel och snygg kommunikation och information om satsningen är viktig! För både besökarna och de aktörer (foodtrucks, caféer, restauranger, m.m.) som ska delta.
- Vet ni inte hur många flergångsglas eller tallrikar ni ska hyra in till ert evenemang? Tänk försäljningen x 3! Om ni till exempel brukar sälja runt 500 drycker per dag, hyr då in 1500 glas om ni har möjlighet att diska dem igen till nästa dag. Om ni inte tänker diska något alls under eventet, tänk då på att hyra in så många glas att de räcker till hela eventet med god marginal.
- Tänk på att konceptet ska vara så enkelt och tilltalande som möjligt för både kunder och försäljare.
- Har ni möjlighet att införa en avgift på ert engångsmaterial (om det fortfarande finns kvar)? Gör det i så fall! Forskning visar på att det är mer effektivt än rabatt på flergångsmaterial för att få till en beteendeförändring.